

сьогодні у вигляді штрафів, санкцій, ліцензій, дозволів тощо. Цей механізм має сприяти координації роботи державних органів влади та підприємств, що впливають на розвиток транзитивного простору. Не останню роль в реалізації цього механізму відіграє професіоналізм персоналу, який задіяний у сфері транзиту (логістів, менеджерів, експедиторів, митників, перевізників тощо);

– політичний (механізми формування зовнішньої політики держави тощо). Політичний механізм розвитку транзитивного простору потребує більш гнучкої поведінки у формуванні та здійсненні зовнішньої політики із суміжними державами. Адже будь-які міждержавні відносини безпосередньо впливають на спрощення процесу перетину митного кордону, удосконаленню співробітництва у всіх сферах. Політичний механізм може сприяти підвищенню іміджу України як перехідної держави при правильному позиціонуванні її президентом, прем'єр-міністром, представниками Кабінету Міністрів України та депутатами Верховної Ради України;

– правовий (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України). Правовий механізм визначає пріоритетні напрями розвитку держави, у тому числі й у сфері транзиту, за рахунок програм, стратегій.

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, для досягнення у найкоротший строк європейських стандартів життя розвиток транзитивного простору потребує удосконалення його комплексного механізму, що складається з економічного, мотиваційного, організаційного, політичного та правового механізмів.

Список використаних джерел:

1. Державне управління : словн.-довід. / [уклад. В. Д. Бакуменко та ін.]. – К. : вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
3. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.

Салькова Т.В.

викладач,

Чернігівський національний технологічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вибір Україною європейського вектору розвитку та укладання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої, потребує посилення рівня соціального захисту та

модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності [1]. Це, у свою чергу, актуалізує пошук шляхів вивчення європейського досвіду щодо гармонізації інституту державного управління пенсійного забезпечення відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Одним із головних підходів до проблеми державного управління пенсійного забезпечення є конструювання «моделей» пенсійних систем і подальша їх класифікація [2, с. 47]. Якщо аналізувати особливості пенсійного забезпечення в різних країнах Європейського Союзу, то зрозуміло, що окремі національні моделі пенсійної системи відображають загальну модель соціального захисту і відповідно соціальну політику кожної держави.

Модель соціальної політики є умовною характеристикою, схемою функціонування елементів, в основі якої є цінності, цілі, завдання, інструменти, форми реалізації, взаємозв'язок з економічними, політичними чинниками. Модель пов'язують з певною ідеологією, складовими якої є: образ дійсності, ієрархії цінностей, методології діяльності [3, с. 14].

Відповідно до звіту Європейської комісії в країнах Європейського Союзу домінують чотири основні моделі соціальної політики: континентальна (або модель Бісмарка), англосаксонська (або модель Беверіджа), скандинавська і південно-європейська. Г. Еспінг-Андерсон дослідив і класифікував індустріалізовані країни за різними стратегіями соціальної політики, виокремивши корпоративістську, соціал-демократичну та ліберальну. В основу класифікації Р. Тітмуса був покладений організаційний механізм витрат держави на цілі соціального забезпечення. Залежно від того, який підхід практикувався – «залишковий» або «інституційний» Тітмус виділяв дві моделі соціального захисту. Держави, в яких захист фінансується за залишковим принципом, надають громадянам мінімальні гарантії та комплекси соціальних послуг. Держави, в яких система соціального захисту побудована з інституційного принципу, гарантують населенню достатній рівень підтримки [4].

У дослідженні Т. Семигіної аналізуються погляди науковців Г. Голденберг, Р. Гудзон, Е. Уїльямс, У. Епштейн, які стверджують, що глобалізація спричинює конвергенцію усіх моделей у бік неоліберального підходу, який передбачає мінімізацію державних витрат на соціальну сферу, плюралізм у наданні соціальних послуг, тобто розвиток приватного сектора в соціальній сфері. Однак інші (П. Спікер, У. Лоренц, С. Вікурс, М. Піжл, М. Карі) вважають, що національні традиції соціального забезпечення продовжують відігравати важливу роль у прийнятті рішень стосовно соціальних питань і реалізації соціальних програм [5].

Проаналізувавши найпоширеніші світові моделі соціальної політики за структурою та змістом, науковець А. Михненко сформував класифікатор соціальної політики залежно від різноманітних чинників: типу базового процесу (соціальна допомога, соціальне піклування, соціальне страхування, соціальний розвиток); суб'єктів відповідальності (ліберальна модель, корпоративістська, соціал-демократична); ступеня участі держави (благодійна модель, адміністративна модель, стимулююча модель); ідеології та нормативно-політичних принципів (антиколективістська, вимушена соціалістична,

фабіанського соціалізму, марксистська). Науковець вважає, що скільки країн, стільки й моделей соціальної політики, проте окремо виділяє такі моделі соціальної політики: американську, шведську, німецьку, японську, англосаксонську, загальноєвропейську. Для загальноєвропейської моделі соціальної політики основою є принцип поєднання економічної ефективності та соціальної солідарності, наголос робиться на збалансований розвиток соціальної політики Європи, транспарентність і дотримання інтересів усіх країн-членів Європейського Союзу, де відбувається процес переорієнтації соціальних програм з універсального рівня на індивідуальний, що значно дешевше і ефективніше, тому що адресна допомога надається тільки тим, хто її дійсно потребує [6].

В. Скуратівський, О. Линдюк зазначають, що кількість людей, охоплених різними системами пенсійного страхування, суттєво відрізняється залежно від країни-члена Європейського Союзу та типу і системи страхування. Ефективність пенсійних систем у зазначених країнах забезпечується інституційними структурами, які включають три рівні пенсійного забезпечення: державну, професійну та індивідуальну (добровільну) системи при збереженні провідної ролі державної системи пенсійного страхування [7]. Отже, в країнах Європейського Союзу запроваджена багаторівнева модель пенсійної системи, яка ефективно поєднує розподільний і накопичувальний механізм державного управління і складається з наступних рівнів: I рівень – державне пенсійне забезпечення (базова пенсія виплачується в мінімальному розмірі і гарантується державою чи може надаватися соціальна допомога); II рівень – накопичувальна система пенсійного забезпечення, як правило, використовується в додаткових пенсійних програмах, яка визначається розміром пенсійних накопичень і залежить від розміру відрахувань і інвестиційного доходу, функціонує як на державному, так і на недержавному рівні; III рівень – недержавне пенсійне забезпечення.

О.В. Чернявська, О.А. Горбунова в дослідженні «Класифікація національних моделей пенсійного забезпечення: зарубіжний досвід та вітчизняна практика» розглядають пенсійні моделі за ресурсами, централізацією, структурою, специфікою країн, стратегією, рівнем розвитку економіки, моделлю Світового банку, типом реформи [8]. Г.Ю. Міщук, О.О. Шишкіна в монографії «Пенсійне забезпечення в Україні: оцінка стану та моделювання трансформації» класифікують пенсійні системи за наступними ознаками: принципами формування фондів пенсійного забезпечення і перерозподілу пенсійних активів (розподільча, накопичувальна, розподільчо-накопичувальна); видами пенсійних схем (з встановленими виплатами, з встановленими внесками); формою власності пенсійних фондів (державна, приватна, змішана); джерелами фінансування (із загальних податкових надходжень, за рахунок внесків роботодавця, за рахунок внесків найманих працівників; поєднання різних джерел фінансування); участю в пенсійній системі (обов'язкова, добровільна, змішана) [9, с. 23-24].

Отже, класифікація моделей пенсійних систем в країнах Європейського Союзу залежить від специфіки побудови соціальної політики, принципів її

організації, цілей та функцій державного управління. Дослідження моделей пенсійних систем засвідчує, що на сучасному етапі європейського розвитку домінують багаторівневі пенсійні системи, які поєднують як розподільчі, так і накопичувальні механізми.

Для моделі пенсійної системи в Україні характерно поєднання механізмів пенсійного страхування та механізмів соціальних допомог, що характерно для корпоративістської та ліберальної моделей. Розбудовуючи вітчизняну модель пенсійної системи, необхідно враховувати особливості політичного, економічного та соціального розвитку України, а також використовувати позитивний досвід інструментів соціальної політики європейських країн.

Список використаних джерел:

1. Угода про Асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським Союзом і його державами-членами з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/stru/paran2544#n2544.
2. Іванова О. Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти курс лекцій / О. Л. Іванова ; [ред. Ю. Г. Попсуєнко] ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Школа соц. роботи. – К. : КМ Академія, 2003. – 107 с.
3. Ларіна Н. Б. Перспективи становлення європейської соціальної моделі / Н. Б. Ларіна, О. І. Ткач // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. – 2013. – № 3. – С. 14-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2013_3_5
4. Шутаєва О.О., Побірченко В.В. Моделі соціальної політики ЕС: основні напрями трансформації / О.О.Шутаєва, В.В. Побірченко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія: «Економіка і управління». – 2013. – Т. 26 (65). – № 1. – С. 174-182.
5. Семигіна Т. Національні моделі соціальної політики: глобальний рух до неолібералізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://Semyhina_natsionalni_modelii.
6. Михненко А. Світові моделі соціальної політики: уроки для України / А. Михненко, Н. Щур // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2011. – Вип. 2. – С. 219-227. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_2_31.
7. Скуратівський В. Державне регулювання фінансового забезпечення пенсійних систем: досвід країн Європейського Союзу / В. Скуратівський, О. Линдюк // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2011. – Вип. 1. – С. 206-217. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-1-29.pdf>.
8. Чернявська О. В., Горбунова О. А.. Класифікація національних моделей пенсійного забезпечення: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / О. В. Чернявська, О. А. Горбунова // Економіка та держава. – 2013. – №2. – С. 38-44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_2_13
9. Міщук Г.Ю., Шишкіна О.О. Пенсійне забезпечення в Україні: оцінка стану та моделювання трансформації. Монографія. – Рівне: НУВГП, 2016. – 184 с.